

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu J. D., bývajúceho v S., proti žalovanej Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Pribinova č. 2, o náhradu škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím, vedenej na Okresnom súde Stará Ľubovňa pod sp. zn. 2 C 141/2010, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 22. novembra 2011 sp. zn. 5 Co 9/2011, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie o d m i e t a .

Žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Stará Ľubovňa rozsudkom z 25. novembra 2010, č. k. 2 C 141/2010-75 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 382,39 eur s 9 % úrokom z omeškania ročne od 5.6.2010 do zaplatenia, do troch dní, vo zvyšku (v časti uplatneného úroku z omeškania za obdobie od 23.4.2010 do 5.6.2010) žalobu zamietol a žalovanej uložil nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100 % s tým, že o ich výške rozhodne po právoplatnosti rozsudku samostatným uznesením.

Na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žaloba je dôvodná, lebo boli splnené všetky predpoklady vzniku zodpovednosti žalovanej za škodu, ktorá žalobcovi vznikla v súvislosti s vynaložením nákladov na trovy obhajoby (v žalovanej sume). Žalobca si uplatnil nárok na náhradu škody na základe oslobodzujúceho rozsudku vydaného v trestnom konaní (2 T 16/2006 z 12.4.2007), ktorý nebol zrušený. Uviedol, že po oslobodení spod obžaloby neprichádza do úvahy podanie opravného prostriedku proti uzneseniu o vznesení obvinenia, pretože je to z hľadiska trestného konania bezpredmetné. Dospel k záveru, že rovnaký význam (dôsledky) ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť,

má aj rozsudok oslobodzujúci spod obžaloby, ak k nemu došlo z určitých dôvodov. Poukázal aj na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 4 Cdo 183/2009 v ktorom sa uvádza, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením je špecifickým prípadom zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z.z., ako aj na podobné rozhodnutie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 8 Co 3/2010.

Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Prešove rozsudkom z 22. novembra 2011 sp. zn. 5 Co 9/2011 rozsudok súdu 1. stupňa v jeho napadnutej časti, t.j. okrem výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti, potvrdil a uložil jej nahradiť žalobcovi trovy odvolacieho konania v sume 35,65 eur do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s právnym názorom súdu prvého stupňa a považoval ho za vecne správny. Navyše dodal, že v súlade s ustálenou praxou zodpovedá štát aj za škodu spôsobenú začatím (vedením) trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsudzujúcim rozhodnutím trestného súdu (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 194/2010). Uviedol, že ten, proti komu bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol oslobodený spod obžaloby, má podľa § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb. zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia (R 35/1991). Na podstate právnych záverov, ku ktorým sa dospelo vo vzťahu k prípadom škôd vzniknutých za účinnosti zákona č. 58/1969 Zb. zotrúva súdna prax aj po prijatí zákona č. 514/2003 Z.z. Zákon č. 514/2003 Z.z. zakladá objektívnu zodpovednosť štátu (bez ohľadu na zavinenie), ktorej sa nemôže zbaviť. Neposudzuje sa teda správnosť rozhodnutia jeho orgánu z hľadiska, či pri rozhodovaní porušil právnu povinnosť a škodu zaviniel. Rozhodujúcim kritériom zákonnosti konania vedeného orgánom verejnej moci je výsledok tohto konania. I keď jedným zo základných predpokladov zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, treba mať na zreteli, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 M Cdo 15/2009). Zákon č. 514/2003 Z.z. výslovne neupravuje nárok na náhradu škody v prípade oslobodenia žalovaného spod obžaloby. Judikatúra dospela k záveru, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, pri ktorom treba vychádzať z analogického výkladu úpravy najbližšej, a to z úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenej

nezákonným rozhodnutím. K námietkam pasívnej legitímácie odvolací súd konštatoval, že v zmysle § 4 ods. 1 písm. l/ zákona č. 514/2003 Z.z. (účinného do 31.12.2012) koná vo veci náhrady škody orgán príslušný podľa písmen a/ až j/, u ktorého bola podaná žiadosť na predbežné prerokovanie nároku ak ku škode došlo v oblasti verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci. Žiadosť o predbežné prerokovanie nároku podal žalobca dňa 6.4.2010 na Ministerstvo vnútra SR. Žalovaná, teda Ministerstvo vnútra SR, podaním sp. zn. S. žalobcovi oznámil, že nárok na náhradu škody neuznáva, v dôsledku toho sa žalovaná stala orgánom verejnej moci konajúcim v tomto prípade za štát. K námietke žalovanej, že sa súd prvého stupňa nevysporiadal s inými rozhodnutiami v rovnakej veci, odvolací súd uviedol, že v danom prípade sa nejednalo o rozhodnutia, ktoré by konkurovali judikovaným rozhodnutiam Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, z ktorých súd prvého stupňa i odvolací súd vychádzal.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvého stupňa podala žalovaná dovolanie, navrhla rozsudok odvolacieho súdu zmeniť a návrh zamietnuť. Dôvodila tým, že sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdu, pretože nezákonnosť rozhodnutia nie je možné preskúmať v samotnom konaní o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z.z. (§ 237 písm. a/ O.s.p.). V tejto súvislosti namietala aj nesprávne právne posúdenie (§ 241 ods. 2 písm. c/) otázky zodpovednosti za škodu. Zákon č. 514/2003 Z.z. na to, aby mohlo prísť k prejednaniu nároku na náhradu škody na vecne a miestne príslušnom súde, vyžaduje splnenie troch podmienok: nezákonné rozhodnutie, škoda a príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím a škodou. V prípade, že sa súd nezaoberal zákonnosťou či nezákonnosťou rozhodnutia vyšetrovateľa, nedošlo k preukázaniu jednej z troch podmienok potrebných pre prejednanie nároku žalobcu. Namietala tiež nesprávne právne posúdenie (§ 241 ods. 2 písm. c/) jej pasívnej legitímácie v spore, čo by však v prípade preukázania dôvodnosti tejto námietky znamenalo vadu konania v zmysle § 237 písm. b/ O.s.p. Z pohľadu zákona č. 514/2003 Z.z. ako orgán verejnej moci konajúci v mene štátu prichádza do úvahy tak Ministerstvo vnútra SR, Generálna prokuratúra SR a aj Ministerstvo spravodlivosti SR. Nadriadeným orgánom, ktorý potvrdzoval zákonnosť uznesenia vyšetrovateľa nie je Ministerstvo vnútra SR, pretože túto posudzoval prokurátor v konaní o sťažnosti voči vznesenému obvineniu a tak isto sudca v postupe podľa § 238 Tr. por., preto orgánom, ktorý by mal v tomto prípade konať v mene štátu by podľa § 4 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. ak nemožno príslušný orgán určiť podľa ods. 1, koná v mene štátu Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Navrhla zaujať stanovisko k nasledovným

otázkam ako problémom, ktoré s daným prípadom súvisia: 1/ nedostatok právomoci civilného súdu určovať, či úkony alebo rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní sú zákonné alebo nie, 2/ ktorý konkrétny orgán má zastupovať Slovenskú republiku v obdobných prípadoch (oslobodenie spod obžaloby, zastavenie trestného stíhania), 3/ či má byť za nezákonné považované uznesenie o vznesení obvinenia alebo uznesenie o zamietnutí sťažnosti ako nedôvodnej voči uzneseniu o vznesení obvinenia.

Žalobca sa k dovolaniu nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená v zmysle ustanovenia § 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa (§ 236 a nasl. O.s.p.). Dospel pritom k záveru, že dovolanie v predmetnej veci nie je prípustné.

Dovolanie je prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Dovolanie je prípustné aj proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci, ako aj vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 1, ods. 2, ods. 3 O.s.p.). Na druhej strane, dovolanie nie je prípustné vo veciach, v ktorých bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšujúcom trojnásobok minimálnej mzdy. Na určenie minimálnej mzdy je rozhodujúci deň podania návrhu na prvostupňovom súde (§ 238 ods. 5, prvá veta O.s.p.).

Dovolanie v predmetnej veci nie je prípustné predovšetkým podľa ustanovenia § 238 ods. 5 O.s.p., keď predmetom súdneho konania bolo zaplatenie sumy 382,39 eur a táto suma neprevyšuje trojnásobok minimálnej mzdy, ktorá v deň podania žaloby (6. mája 2010) predstavovala 307,70 eur (viď § 1 písm. a/ Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 441/2009 Z.z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy). Prípustnosť dovolania je v týchto prípadoch právnou úpravou vylúčená.

Dovolanie žalovanej by mohlo byť procesne prípustné, len ak by konanie, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, bolo postihnuté niektorou zo závažných procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. Povinnosť skúmať, či konanie nie je zaťažené niektorou z nich, vyplýva pre dovolací súd z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. Toto ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku aj uzneseniu) odvolacieho súdu vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Dovolateľka existenciu procesných väd konania v zmysle § 237 písm. c/ až g/ O.s.p. netvrdila a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

S prihliadnutím na obsah dovolania dovolací súd sa osobitne zaoberal otázkou, či predmetná vec patrila do právomoci súdu (§ 237 písm. a/ O.s.p.). V tejto súvislosti treba uviesť, že v občianskom súdom konaní súdy prejednávajú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 1 O.s.p.). Z citovaného ustanovenia vyplýva, že právomoc občianskoprávných súdov je determinovaná právnymi vzťahmi, ktoré majú občianskoprávnu, pracovnoprávnu, rodinnoprávnu, obchodnú a hospodársku povahu. Rozhodujúcim je teda obsah právneho vzťahu.

Predmetom konania je náhrada škody spôsobenej orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci nezákonným rozhodnutím, za ktorý zodpovedá štát za podmienok ustanovených týmto zákonom (§ 3 ods. 1 písm. a/ zákona č. 514/2003 Z.z.). Právo na náhradu škody vzniknutej v dôsledku vydania nezákonného rozhodnutia je právom účastníka konania, ktorému následkom vydania nezákonného rozhodnutia vznikla škoda; jeho právu (na druhej strane) vznikla povinnosť štátu vzniknutú škodu nahradiť. Na prejednanie a rozhodnutie sporu o takomto nároku je daná právomoc súdu (§ 7 ods. 1 O.s.p.). Vyplýva to priamo z ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z., podľa ktorého ak príslušný orgán

neuspokojí nárok na náhradu škody alebo jeho časť do šiestich mesiacov odo dňa prijatia žiadosti, **môže sa poškodený domáhať uspokojenia nároku alebo jeho neuspokojenej časti na súde**. Pokiaľ teda v prejednávanej veci súdy konali a rozhodli o uplatnenom nároku, konali v rámci svojej právomoci; možno preto uzavrieť, že konanie nie je postihnuté vadou podľa § 237 písm. a/ O.s.p.

Námietka dovolateľky (spočívajúca v nepríslušnosti súdov určovať, resp. posudzovať správnosť postupu ako aj rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní) nie je dôvodná. Ako je totiž zrejme z obsahu spisu ale najmä z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu nemožno vyvodiť záver, že by odvolací súd bol posudzoval rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní z hľadiska ich vecnej správnosti (zákonnosti), ani z hľadiska správnosti ich procesného postupu, ktorý predchádzal ich vydaniu.

Dovolací súd neprihliadol ani na ďalšiu námietku dovolateľky – na nesprávne právne posúdenie existencie zodpovednosti štátu za škodu, keď rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní nebolo zrušené ako nezákonné. V tomto smere treba poukázať na ustálenú judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, v zmysle ktorej (prípadné) nesprávne právne posúdenie (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), je síce dovolacím dôvodom, ale samé osebe nezakladá súčasne aj prípustnosť dovolania; nezakladá totiž zmätočnosť rozhodnutia a tým ani procesnú vadu podľa ustanovenia § 237 O.s.p. Nesprávnym právnym posúdením veci súd neznemožňuje účastníkovi konania realizáciu žiadneho jeho procesného oprávnenia a neodníma mu možnosť pred súdom konať (viď R 54/2012 a tiež napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011).

Napokon nie je dôvodná ani námietka dovolateľky týkajúca sa nedostatku jej pasívnej legitímácie lebo nadriadeným orgánom, ktorý potvrdzoval zákonnosť uznesenia vyšetrovateľa nie je Ministerstvo vnútra SR. V tejto súvislosti treba uviesť, že vecná legitímácia je stav, ktorý vyplýva z hmotného práva a znamená, že určitý subjekt je nositeľom práva alebo povinnosti. Posúdenie otázky aktívnej legitímácie účastníkov konania nemá žiaden vplyv na prípustnosť dovolania podľa § 237 O.s.p. Ak súd nesprávne posúdi túto otázku, nejde o vadu konania, ktorá by spôsobovala tzv. zmätočnosť konania. Nedostatok hmotnoprávnej legitímácie (vecnej aktívnej alebo pasívnej legitímácie) môže mať iba vecný dopad na výsledok sporu v podobe vydania meritórneho rozhodnutia, ktorým sa žaloba zamieta (obdobne porovnaj napr. R 34/1993). Od aktívnej alebo pasívnej legitímácie účastníka

konania treba odlišovať spôsobilosť byť účastníkom konania (§ 19 O.s.p.) a procesnú spôsobilosť (t.j. spôsobilosť samostatne konať ako účastník konania – § 20 O.s.p.). Ak by aj prípadne žalovaná nebola v konaní pasívne vecne legitimovaná (nebola nositeľkou povinnosti), nespôsobovala by táto okolnosť nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania. Z uvedených dôvodov konanie vadou podľa § 237 písm. b/ O.s.p. netrpí. V súvislosti s prejednávanou vecou treba zdôrazniť, že samotným zodpovednostným subjektom je vždy Slovenská republika (bez ohľadu na to, ktorý štátny orgán koná v jej mene).

Odvolačí súd sa touto otázkou podrobne zaoberal a svoje rozhodnutie v tomto smere aj presvedčivo odôvodnil. V zmysle § 4 ods. 1 písm. a/ bod 1. zákona č. 514/2003 Z.z. účinného do 31.12.2012 vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci podľa § 3 ods. 1, koná v mene štátu Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ak škoda vznikla v občianskom súdnom konaní alebo v trestnom konaní a ak tento zákon neustanovuje inak. V zmysle § 4 ods. 1 písm. b/ tohto zákona koná vo veci náhrady škody Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, ak v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ alebo poverený orgán Policajného zboru. V zmysle § 4 ods. 1 písm. f/ tohto zákona koná vo veci náhrady škody Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, ak škodu spôsobil štátny orgán podľa osobitného predpisu (v odkaze pod čiarou je uvedený § 38 zákona č. 153/2001 Z.z. o prokuratúre) v občianskom súdnom konaní, v trestnom konaní alebo správnom konaní. V zmysle § 4 ods. 1 písm. l/ tohto zákona koná vo veci náhrady škody orgán príslušný podľa písmen a/ až j/, u ktorého bola podaná žiadosť na predbežné prerokovanie nároku (§ 15), ak ku škode došlo v oblasti verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci; ak žiadosť bola podaná na viacerých príslušných orgánoch, ten orgán, ktorý vo veci začal konať ako prvý. Keďže žiadosť o predbežné prerokovanie nároku (§ 15 zákona č. 514/2003 Z.z.) podal žalobca na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky (6.4.2010) možno ustáliť, že v mene štátu správne v súdnom konaní koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. So zreteľom na neprípustnosť dovolania sa dovolací súd nezaoberal ani ďalšími dovolateľkou nastolenými otázkami (špecifikované v dovolaní), ktoré sú riešené samotnou právnou úpravou.

Keďže prípustnosť dovolania v danom prípade je v zmysle ustanovenia § 238 ods. 5 O.s.p. vylúčená a v dovolacom konaní nevyšlo najavo, že by konanie na súdoch nižších stupňov bolo postihnuté niektorou z väd uvedenou v § 237 O.s.p., Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie žalovanej podľa § 243b ods. 5 v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. odmietol, ako také, ktoré smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému tento opravný prostriedok

nie je prípustný. Pritom, riadiac sa právnou úpravou dovolacieho konania, nezaoberal sa vecnou správnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu.

V dovolacom konaní úspešnému žalobcovi vzniklo právo na náhradu trov dovolacieho konania proti žalovanej, ktorá úspech nemala (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky mu však žiadne trovy dovolacieho konania nepriznal z dôvodu, že mu žiadne trovy tohto konania nevznikli.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : *Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.*

V Bratislave 19. júna 2013

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová